

LEFAPHA LA THUTO LA GAUTENG**HLAHLOBO YA MAKGAOLAKGANG**

**SESOTHO PUO YA LAPENG
BOEMO BO PHAHAMENG
(Pampiri ya Bobedi)**

KAROLO A**MATHE – MALODI : E.A.S LESORO****POTSO 1**

- 1.1 Sonete
Hangata e ba le mela e leshome le metso e mene (2)
- 1.2 - Anastrofi
- Tatelano ya mantswe e hlaha e fetohile
- Phetolo ya tatelano ya mantswe (1)
- 1.3 Raeme ya abba, abba (1)
- 1.4 Mola 2, 3 kapa 4
Phetapheto e qalong ya mela (2)
- 1.5 Tlohelo ya mantswe
"tswai" bakeng sa "letswai" (2)
- 1.6 Banna ba sebete
Bahlabani
Banna ba hlaha
(Kgetha e le nngwe feela) (2)
- [10]**

**POTSO 2
DITHOTHOKISO**

- 2.1.1 - Ho laola motsamao (morethetho) o be lenama
- Ho qatsohise karolo ya mela e hlahlamang kgefutso eo.
- Ho hatella se tlang pele se be boemong ba se tlang morao. (3)
- 2.1.2.
- (a) Mola 7
Rumo le thebe di hlohilwe (1)
- (b) Mola 15
Lekang matsapa ohle ho kgutlisa (1)

Phetla

- 2.1.3 Mola 16 le 17 (2)
- 2.1.4 (1)
- (a) Mol a 13 (1)
- (b) Mola 14 (1)
- 2.1.5 - Meetlo ya bona, e kang lebollo
- Moaparo
- Mekgabiso ya ka tlung
- Mekgwa ya boithabiso le dijo
(KGETHA TSE THARO) (3)
- 2.1.6 Boitseko (1)
- 2.1.7 Batho ba tshwanetse ho boulela le ho sireletsa meetlo ya bona, ba se e lahle ba nka esele e sa lokang (2)
- Boipiletso le ho ba la motlotlo ka botjhaba ba Mosotho. (2)
(HLAHLIBA KA MOO BAHLAHLOJWA BA ARABILENG) [15]
- 2.2 (2)
- 2.2.1 Botle (2)
- 2.2.2 - Mona sethokiso se sebedisitse lebotsi jwaloka apostrofi
- Se buwa le se sa utlweng eka se a utlwa. (botle)
- Ka sepheo sa ho hohela babadi (2)
- 2.2.3 Phetapheto ya mantswe (2)
- 2.2.4 Mothofatso (2)
- 2.2.5 Sejura / kgefutsohare
- Ho ntshetsapele mohopolo wa se boletsweng pele ho kgefutso.
- Ho laola motsamao o be lenama. (3)
- 2.2.6 Sethokisi se bua le botle e ka bo mametse. (2)
- 2.2.7 Mola 28, 14
Ke molapo o kollang metsi / moqhaka wa boikokobetso (2)
[15]
- 2.3 Kajeno ke kajeno
- 2.3.1 Mola wa thothokiso
Mola wa 1, 4 ,8- sejura; mola 11 ke o tswelang / tatelano ya mantswe e hlaha e fetohile.

2.3.2 Kgokahanyo ya mela.

Mola wa 11 – enjambamente / mola o tswelang

Mola wa 12 – lehlaso

2.3.3 Kgetho ya mantswe

Mola 11 – lentswelekgohledi "maswebeswebe"

Mola 4 – lentswelekgohledi" jele bakeng sa apere"

Mola 5 – lentswemamarane" ke botutu-bala ratsale-ke kguname"

Mola 9 le 10 – lebotsi .

2.3.4 Mekgabiso ya puo

Mola 2 – kganyetsano " ha se moriri ke boditse"

Mola 6 – tshwantshiso "ho hlaha difate"

Mola 7 – phoqo "mmao "

Mola 7 – pheteletso " marung"

Mola 10 – papiso "sa meseho ya thethana" / kapa tshwantshanyo

2.3.5 Karaburetso

Mola wa 5 – karaburetso ya pono " o tenne kgutlela"

Mola wa 7 – karaburetso ya pono" motho a tla a hlotsa enwa"

Mola wa 11 – karaburetso ya pono ".....maswebeswebe....."

(HO SHEJWE LE DINTHLA TSE DING)

[15]

2.4

2.4.1 - Ee / nnete

- " isa"

- Lentswe lena " isa" le bolela sheba / boha le ka ba le meelelo e mmedi empa meelelo e ntse e kgohlela hantle tikolohong eo le sebedisitsweng ho yona.

(3)

2.4.2 - Matekwane

Ho ngotla palo ya mantswe moleng.

(2)

2.4.3 Sethothokisi se buwa le se sa utlweng eka se a utlwa / o a ikaraba

(2)

2.4.4 Mola wa 4 ke tarakanyo.

" Ana ke a molemo , a phedisang".Ha re shebisisa hantle matekwane hangata re tseba a sa phedise, empa mona bonneteng sethothokisi se bua ka thuto.

(3)

2.4.5 Tjhe / ha ho jwalo. O bua ka thuto

(1)

2.4.6 Ke lebitso la tulo ena "Daggakraal" eo a e rokang.

(1)

2.4.7 Karaburetso ya pono

(2)

2.4.8 Tshwantshiso

(1)

[15]MATSHAWO A KAROLO YA A 10 + 30 = **[40]**

Phetla

KAROLO B

MOHLAHLLOJW A O LOKELA HO KGETHA POTSO E LE NNGWE FEELA

POTSO 3

LERU LE LEFUBEDU: T.W.D. MOHAPI

- 3.1.1 E ba tshireleditse direng
Qhobosheane e ba tshireleditseng direng tsa bona mme ya seke ya hatjwa (2)
- 3.1.2 - O re hlekela sebae / selelekela.
- Bo re senolela semelo sa mophetwa ya ipuisang
- Bo ka atisa ho fupara kgohlano
- Bo ka bidietsa tse tlang ho etsahala
- Ba ka senolela bashebelli tse etsahetseng pele
(Kgetha tse tharo feela) (3)
- 3.1.3 Ho tla ha kgotso le kgutso setjhabeng le pakeng tsa hae le baahelani (2)
- 3.1.4 Ho tla ha tjabana tse ngata tse tlang ka ntwā di hlaha botjhabela. (2)
- 3.1.5 Bongaka/boporofeta (2)
- 3.1.6
(a) papiso / tshwantshanyo. (2)
(b) mothofatso (2)
- 3.1.7
(a) Ke meedi (qabang le Maburu) e ntseng e tswela pele ho honyela. (2)
(b) Ke ha Mofumahadi Victoria a beha Lesotho le Basotho tlasa dipheo tsa mmuso wa hae. (2)
- 3.1.8 Bara ba Moshweshwe (1)
- 3.1.9 Mohokare jwale ke lejwe la kgopiso hobane e parotse Basotho ka lehare / E ikentse tshitiso (2)
- 3.1.10 Ee.
Dintwa di ile tsa baka sekoboto le tlala tse tswalwang ke tsona. (3)
- 3.1.11 Dinaha tse matla ha di hlasela futuhela tse nyenyane. (Ho ananelwe amohelwe dikarabo tse ding tsa bahlahlojwa) (3)
- 3.1.12 Lesotho le Freisitata. (1)
- 3.1.13 Molwantshuwa. (1)

[30]**KAPA**

3.2

Moshweshwe o hlorigile haholo ho bona naha ya hae e ntse e fokotseha. Bara ba hae le bona ba hlokometse taba ena. Makwanyana eo e leng lehlahana la Moshweshwe o bolela kamoo Manyesemane a sasariweng ka teng ke marenana. Warden le mabotho a hae ba balehetse Koloni ho a tlaleha tlholo ya bona.

Moshweshwe o ne a sa rate ntwā empa Manyesemane a ile a hlaselwa ke mabotho a hae. O thibela le hore ho se ke ha eba teng tlaselo, mme o thibela ntwā ka hore ho se be le dikgoka o batla ho be teng dipuisano le ditherisano.

Sir George eo e leng mohlahlami wa Sir Harry o qosa Basotho ka hore ke mashodu. O ba qobella le hore ba lefe dikgomo le dipere tseo ba di utswitseng. Moshweshwe lebitsong la kgotso o tletleba ka hore Sir George o mo nehile nako e kgutshwane bakeng sa ho lefella dikgomo tseo a di batlang, empa le ha ho le jwalo, Sir George a futuhela Basotho , mme ba hloiswa habohlolo.

Moshweshwe o ile a elellwa hore dintwa tsena di ke ke tsa tswela setjhaba molemo, ke ha a kopa moruti Casalis hore a mo kopele tshireletso ho Mofomahadi Victoria, wa Borithane. O ile a leka ka hohle ho qoba tshollo ya madi . A tshepa hore ha karabo e ka phakisa, e tla ba o pholositse setjhaba sa hae ebile a se bolokele naha ya sona.

Dintwa le diqhwebeshano di nnile tsa eba teng, mme a nna a leka ho di phoka ka tshepo ya hore karabo ya kopo ya hae e tla be e fihle. Eitse hoba karabo ya Mofumahadi Victoria e fihle a kgutlisetsa morero wa hae wa ho lokolla mabotho a hae morao.

Thabo e ile ya aparela naha yohle ya Lesotho mme le yena a ikutiwa a kgotsofetse ha e le moo a lekile mme a atlehile ho batlela Basotho kgotso le polokeho ya naha ya bona. (Ho tadinngwe le dintlha tse ding tseo bahlahlojwa ba ka di hlahisang.)

[30]

KAROLO C
MOHLAHLAJWA O LOKELA HO ARABA POTSO E LE NNGWE FEELA

POTSO 1

- 4.1.1 Hore Mafikeng a ananele taba ya bona. (2)
- 4.1.2 Ho lokisetsa bana ho ya kena sekolo. (2)
- 4.1.3 Makgobonthithi (1)
- 4.1.4 Ke moradi wa Mmakgama kgaitsemi ya Kgama. (2)
- 4.1.5 Ee.
Ngwanana o rekelwa mese e se mekae, Moshanyana ha a na le kobo le tsheha e ne e ye ebe ho lokile. (2)
- 4.1.6 O ne a sa se ratisise a re se senya bana kelello. (2)
- 4.1.7 Mohlakeng, Lesotho (2)

- 4.1.8 Esere a teneha a ba kgutlisetsa morao / kapa a nyahlatsa taba ena ya ho isa bana sekolong. (2)
- 4.1.9 - O ne a dumela ho ikamahanya le diphetoho le ho qobisa bana mathata a tsamanyang le ho hloka tsebo (thuto)
 - Ho ikamahanya le diphetoho
 - Ho tswellisa bokamoso ba bana
 (KGETHA E LE NNGWE) (2)
- 4.1.10 - Ba bo lwantshitse ka ho itela le ho itima tsohle molemong wa bana ba bona
 - Ba ile ba itela tsohle
 - Ba mo qhele+la ka thoko (2)
- 4.1.11 - Ho ya ka yena dirutehi di furalla sehahabo tsona, ebe baikgohomosi ba hlokanng botho.
 - Ba tla lahla meetlo / setso ba hane lebollo.
 - Sekolo se senya tjhelete. (2)
- 4.1.12 - Bothata ba fokodisa maikemisetso
 - Bothata ba reketlisa metheo ya morero. (2)
- 4.1.13 Mofifi (1)
- 4.1.14 E, e na le sona.
 Tikolohong ena sekolo e ne e se ntho e shebilweng hakaalo. Se neng se shebilwe haholo ke setso, ho ruta banana tsa mesebetsi ya lapeng, bashanyana ho alosa le tse ding. (3)
- 4.1.15 O ile a ba tshwaela manamane. (1)
- 4.1.16 Ba ile ba hlokomela hore Mafikeng ha a na taba le sekolo, ka hoo ho se tsotelle ha hae ha ba fa monyetla wa ho fana ka mathata. (2)

[30]

KAPA

4.2

Baphetwa ba pale ena ba phela metseng kwana Lesotho. Thuto ke setlabotjha sebakeng sena, yona thuto e lwantsha le semelo (Bosocho) le botjhaba ba Basotho.

Thuto le tswelopele ho Mafikeng ke ntho e le nngwe mme ho ya ka yena ntho tsena di beha botjhaba le botho ba motho tsietsing. Ke ka bona a kgothalletsang kgodiso ya "Sesothosotho" e akgang le lebollo ka hare. Mofifi le mafumahadi ba llela thuto ya sekolo. Mafikeng o nyatsa diphetoho, moenahare yena o re ho ikamahangwe le tsona.

Diketsahalo ka hare ho pale di paka hore thuto batho ba bang e ba senya dikelello, e ba fetole bokgowanatswana ba kwenehetseng sehahabo bona.

Kgama qalong o tswakile hantle ka ho lekana sehahabo le sekwalejwale. Tswako ena re lemoha ha e ekga botsitso phedisanong ka hare ho lelapa le sona setjhaba, empa Kgama ha a ntse a hola ho ya pele a hahamelwa ke moya wa boPaolosi, Teresia, Pateriki, le Sentebaleng, o fetohela le ho kwenehala "boyena", "sehahabo" Kgama o bontsha ho se tshepahale ho Dibakiso kgarebe ya hae, o hohelwa ke Sentebaleng ya mo ntshang tseleng. O qetella a furalletse motse wa Mohlakeng a ilo dula Maseru le Sentebaleng. O kotula tholwana tsa ho kgahlwa feela.

Theko yena o hlile a itshetleha haholo tabeng tsa moetlo le botjhaba. Re bona tsohle di mo tsamaela hantle hobane a tebisitse metso mobung wa botjhaba mme a sa pheupheulwe ke difefo tsa borutehi le tswelopele tse fokang ka matla thakeng e ntjha. O ikgoletse Sesotho, a bolla ya eba monna wa mmakgonthe.

Pale ena ya rona e senola hore ha mofuta e mmedi e ahella sebakeng se le seng, ho ba teng pherekano le twantshano pakeng tsa mekgwa le meetlo ya mofuta eo e mmedi. Botjhaba ba mofuta o mong bo lwana ka matla ho fokodisa ha e se hona ho timetsa ba mofuta o mong. Ke ka hona ha ho le tjena re elellwang hore mophetwa ya sa tsitlallelang botjhabeng ba habo, o kgahlwa-kgahlwa feela o qetella a hloka seriti le leredi la botjhaba leo motho ka mong a hlotsweng le lona.

Ho tadinngwe tse boletsweng le ka baphetwa ba kang:
BoPauloso ba lahlileng mabitso a bona, boPhakwe, a ipitsa ka la kereke le borutehi.

[30]